

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อศึกษาประสบการณ์การดูแลเท้าของทหารที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้า เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non - participant observation) และการบันทึกภาคสนาม ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้การจะเข้าถึงข้อมูลต้องอาศัยการตีความจากทหารที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้าเพื่อให้ได้คำอธิบายที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยวิธีดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีการศึกษาความเป็นจริงทางสังคมโดยมีเป้าหมายที่จะศึกษาเชิงคุณภาพซึ่งเป็นการศึกษาในสิ่งที่ไม่สามารถวัดได้ ทั้งนี้เพื่อที่จะบรรยาย และเข้าใจโมทัศน์เหล่านั้น โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ และการศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของมนุษย์ ประเด็นทางสังคมวัฒนธรรมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่พยาบาลจะต้องทำความเข้าใจ เป็นการศึกษาเพื่อเข้าใจ ความหมาย และการตีความของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์หรืออยู่ในสังคมนั้น ๆ ดังนั้น นักวิจัยจึงถือเป็นเครื่องมือวิจัย ที่ต้องสามารถรับรู้ความเชื่อ ระบบความคิด และความหมายที่เป็นของผู้ให้ข้อมูล แล้วอธิบายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่าง ๆ ออกมาตามความจริงนั้น (ศิริพร จิรวัดนกุล. 2555)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพชนิดพรรณนา (Descriptive Qualitative research) เพื่อศึกษาประสบการณ์การดูแลเท้าของทหารที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้า ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในการศึกษาคือ คลินิกเบาหวานโรงพยาบาลค่ายพ่อนมาเมือง เป็นโรงพยาบาลระดับทุติยภูมิ มีขนาด 60 เตียง ให้การรักษาพยาบาลแก่ทหาร ครอบครัว และประชาชนทั่วไป เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และบันทึกภาคสนาม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ทราบประสบการณ์การดูแลเท้าของทหารที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้าได้

3.2 ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล คือ ทหารทุกชั้นยศ เพศชาย เข้ารับการรักษาที่คลินิกเบาหวานโรงพยาบาลค่ายพ่อนมาเมือง โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นทหารทุกระดับชั้นยศที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นเบาหวานชนิดที่ 2
2. จากการวินิจฉัยของแพทย์พบว่ามีภาวะแทรกซ้อนที่เท้าอย่างน้อย 1 อาการ ได้แก่

- 2.1) อาการชาเท้า
- 2.2) อาการปวดที่เท้าโดยอาจปวดขณะเดิน และ/หรือ ขณะพัก
- 2.3) การรับรู้ ความรู้สึกต่าง ๆ ที่เท้าลดลง
- 2.4) การมีแผลที่เท้า
- 2.5) ความผิดปกติของรูปร่างเท้า
3. สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้
4. ยินดีเข้าร่วมให้ข้อมูลประสบการณ์การดูแลเท้า

3.3 สถานที่เก็บข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกสถานที่ในการเก็บข้อมูลคือ ห้องให้คำปรึกษาผู้ป่วยเบาหวาน โรงพยาบาลค่ายพ่อกุศลเมือง ที่ผู้ให้ข้อมูลมารับบริการ ซึ่งได้รับอนุญาตจากหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลค่าย ลักษณะของห้องเป็นห้องส่วนตัว ไม่มีเสียงรบกวน และบ้านของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งสถานที่เก็บข้อมูลทั้ง 2 แห่งนี้ เป็นสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก และรู้สึกผ่อนคลายในการที่จะร่วมแบ่งปันประสบการณ์การดูแลเท้าในการศึกษาครั้งนี้

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งวิธีการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นจริงของประสบการณ์การดูแลเท้าของทหารที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้า ต้องอาศัยเครื่องมือ คือ ผู้วิจัย แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แนวคำถามกึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และเทปบันทึกเสียง รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

1. **ผู้วิจัย** ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการวิจัยเชิงคุณภาพเนื่องจากต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองเองนั้น ผู้วิจัยจึงได้เตรียมความพร้อมของตนเองดังนี้

การเตรียมตัวด้านวิธีการวิจัย ผู้วิจัยได้เข้าเรียนในรายวิชา NG 8193 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นวิชาเลือกที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งในรายวิชานี้ได้ให้นักศึกษาทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ 1 เรื่อง มีการเก็บข้อมูลจริงโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอผลงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้ศึกษาร่วมด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการเชิงทฤษฎีของการวิจัยเชิงคุณภาพ และทำความเข้าใจจากการอ่านเอกสารตำราเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้ฝึกเทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึก การเก็บรวบรวมข้อมูล ชนิดต่าง ๆ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยได้รับคำแนะนำจาก

อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความชำนาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ในหลักการของการวิจัยเชิงคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้รับผลการเรียนในระดับ ดีเยี่ยม ของรายวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพ

การเตรียมตัวด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมีความพร้อม และได้เตรียมความพร้อมของตนเองในด้านเนื้อหา ดังนี้

ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องการวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย เพื่อเรียนรู้ ทำความเข้าใจ ในกระบวนการดำเนินการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ โรคเบาหวาน ภาวะแทรกซ้อนที่เท้า ในด้านพยาธิสภาพของโรค การเปลี่ยนแปลงของเท้าจากหลอดเลือดแดง และประสาทส่วนปลายเสื่อม การเกิดแผลที่เท้า และการดูแลเท้าของทหารที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน ซึ่งความรู้ทางเนื้อหาดังกล่าว ได้ช่วยให้ผู้วิจัยมีความไวในการจับประเด็นสำคัญ และประเด็นที่เกี่ยวข้องระหว่างการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังนำความรู้ที่ได้ทบทวนมาสร้างเป็นแนวคำถาม สำหรับการสัมภาษณ์ และแนวทางการสังเกตในการเก็บข้อมูล

2. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล รายละเอียดประกอบด้วย อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การวินิจฉัยโรคของแพทย์เกี่ยวกับภาวะแทรกซ้อนที่เท้า ระยะเวลาที่เริ่มป่วยถึงปัจจุบัน และระยะเวลาที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้า (ภาคผนวก ค)

3. แนวคำถามกึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ได้สร้างขึ้นเพื่อค้นหาประสบการณ์ การดูแลเท้าของทหารที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้า ประกอบด้วย ทราบได้อย่างไรว่ามีความผิดปกติเกิดขึ้นกับเท้า อาการของความผิดปกติที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร รู้สึกอย่างไรกับความผิดปกติที่เกิดขึ้น ก่อนที่จะมีความผิดปกติที่เท้ามีการดูแลเท้าอย่างไรหลังจากที่ทราบว่ามีความผิดปกติที่เท้ามีวิธีการดูแลเท้าอย่างไร ได้รับวิธีการดูแลเท้าจากใคร/ที่ไหน อะไรที่เป็นปัญหาในการดูแลเท้า และคุณมีความต้องการ การช่วยเหลือในการดูแลเท้าอย่างไร เป็นต้น (ภาคผนวก ง)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ โดยนำแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แนวคำถามกึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ตรวจสอบหาความตรงของเครื่องมือจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ดังนี้ คือ ผศ.ดร. สุภาภรณ์ ดั่งแพง อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ พ.อ.หญิง ดร. สายสมร เฉลยกิตติ อาจารย์หัวหน้าภาควิชาการพยาบาลเบื้องต้นกองการศึกษา และพว. น้ำเพชร สายบัวทอง พยาบาลชำนาญการงานการพยาบาลด้านผู้ป่วยเบาหวาน (APN) (ภาคผนวก ข)

4. แนวทางการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non- participant observation)

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ แต่คอยเฝ้าดูอยู่ห่าง ๆ สามารถที่จะจดบันทึกรายละเอียดของสิ่งที่ต้องการสังเกตได้ในแบบบันทึก (ภาคผนวก ฉ) โดยการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตพบเห็น เพื่อนำมาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถานที่สิ่งแวดล้อม พฤติกรรม กริยาท่าทางที่แสดงออก รวมถึง ลักษณะการดูแลเท้าของทหารผู้ให้ข้อมูล ซึ่งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมนี้จะเกิดขึ้นขณะที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ทหารผู้ให้ข้อมูลที่บ้านและคลินิกเบาหวานโรงพยาบาลค่ายพ่อบุณผาเมือง

5. เทปบันทึกเสียง

เทปบันทึกเสียงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสัมภาษณ์สำหรับผู้วิจัย ซึ่งเทปบันทึกเสียงนี้ผู้วิจัยใช้ในการบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล เครื่องบันทึกเสียงจะช่วยให้ได้ข้อมูลสนทนาที่ครบถ้วน และยังแสดงให้เห็นถึงน้ำเสียง อารมณ์ ของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งจะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.5.1 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตศึกษาวิจัยจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติเสนอต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลค่ายพ่อบุณผาเมือง ก่อนทำการเก็บข้อมูล ภายหลังจากได้รับการอนุญาตจากผู้อำนวยการโรงพยาบาล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 19 พฤษภาคม – 30 กันยายน 2557 เป็นระยะเวลา 135 วัน ได้ทหารที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้า จำนวน 10 ราย ผู้วิจัยได้ใช้สถานที่ในการสัมภาษณ์ คือ คลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลค่ายพ่อบุณผาเมือง และที่บ้านของทหารผู้ให้ข้อมูล ซึ่งกระบวนการทำงานของผู้วิจัยได้มีทั้งหมด 4 ระยะ คือ 1) ระยะสำรวจข้อมูล 2) ระยะสร้างสัมพันธภาพ และความไว้วางใจ 3) ระยะดำเนินการเก็บข้อมูล และ 4) ระยะข้อมูลอิ่มตัว ซึ่งสามารถอธิบายแต่ละระยะได้ดังนี้

1. ระยะการสำรวจข้อมูล

ผู้วิจัยได้ติดต่อกับหัวหน้าคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลค่ายพ่อบุณผาเมือง เพื่อขอรายชื่อ และประวัติของทหารที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้า ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตามรายชื่อ และประวัติเพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. ระยะเวลาสร้างสัมพันธภาพ และความไว้วางใจ

การสร้าง ความไว้วางใจ และความสัมพันธ์อันดีกับทหารผู้ให้ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปสร้างสัมพันธภาพ แนะนำตัว และทำความรู้จักกับทหารผู้ให้ข้อมูล โดยการกล่าว ทักทาย และแนะนำตัวว่า ผู้วิจัยเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ ซึ่งกำลังศึกษาวิจัย วิทยานิพนธ์เรื่องประสบการณ์การดูแลเท้าของทหารที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะแทรกซ้อน ที่เท้า ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อธิบายให้ทหารผู้ให้ข้อมูลทราบถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในการสัมภาษณ์ และหากไม่ ประสงค์ที่จะตอบคำถามหรือให้ข้อมูลใด ๆ สามารถหยุดการสัมภาษณ์ได้ทุกช่วงเวลา จากนั้นผู้วิจัยได้ สอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ ทำการนัดหมายวัน และเวลาที่จะสัมภาษณ์

3. ระยะดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกทหารที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้า ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลนั้นได้จากการสัมภาษณ์อย่างมีเป้าหมาย และมีความ เฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยมีแนวคำถามกึ่งโครงสร้างเพื่อหารายละเอียด ของประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาได้อย่างลุ่มลึกมากขึ้น การขออนุญาตทหารผู้ให้ข้อมูลในการ บันทึกระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เบื้องต้นในสนามเพื่อตรวจสอบข้อมูลว่า ข้อมูล ที่ได้มามีความเพียงพอ ข้อมูลที่ได้สามารถตอบคำถามการวิจัยได้หรือไม่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ปรึกษา และ นำเสนอรายงานความก้าวหน้ากับอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นระยะ เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลที่จะได้มา ประกอบในปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษานี้ ในการพบกันครั้งแรกผู้วิจัยแนะนำตนเอง สร้าง สัมพันธภาพและความไว้วางใจให้เกิดขึ้น หลังจากนั้นขออนุญาตในการสัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ ในการวิจัยอย่างชัดเจน รวมทั้งการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลในเรื่องการรักษาความลับของข้อมูล สร้างความกระจ่างแก่ผู้ให้ข้อมูลก่อน โดยการตอบข้อซักถาม ข้อสงสัย ให้เกิดความยินยอมพร้อมใจ ของผู้ให้ข้อมูลก่อนที่จะสัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ทหารที่เป็นเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้า ที่มารับการรักษาที่คลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลค่ายพ่อขุนผาเมือง ซึ่งผู้วิจัยจะขออนุญาตจดบันทึก และบันทึกเทปประกอบ เมื่อพบประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนจะขออนุญาต ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์อีกครั้ง เพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระของปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยไม่กำหนดตายตัว ขึ้นอยู่กับสถานการณ์เป็นหลัก ก่อนยุติการ สัมภาษณ์ และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมก่อนจบการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง หลังจากการสัมภาษณ์ใน แต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลเบื้องต้นในสนามเป็น ระยะ ๆ เพื่อจะได้ประเมินข้อมูลที่ได้มา หากพบว่าข้อมูลที่ได้มายังขาดความต่อเนื่องชัดเจน ผู้วิจัย จะสัมภาษณ์เพิ่มเติมจนกระทั่งไม่พบข้อสงสัยหรือไม่มีข้อมูลใหม่เพิ่ม

4. ระยะข้อมูลอิ่มตัว

เมื่อข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลมีความอิ่มตัว กล่าวคือ คำอธิบายเริ่มซ้ำ และไม่พบข้อมูลใหม่ ในขณะที่เดียวกันผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาโดยกลับไปพบทหารผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย เพื่อยืนยันข้อมูลว่าตรงตามที่ผู้ให้ข้อมูลบอกกล่าว และมีข้อมูลอะไรที่ทหารผู้ให้ข้อมูลต้องการเพิ่มเติม เมื่อข้อมูลที่ได้มาเริ่มมีแบบแผนชัดเจนขึ้นและไม่พบข้อมูลใหม่ ผู้วิจัยเตรียมการที่จะออกจากสนาม โดยบอกทหารผู้ให้ข้อมูลทราบเมื่อเวลานั้นสิ้นสุดลง ผู้วิจัยจะพบเพื่อกล่าวอำลา และขอบคุณทหารผู้ให้ข้อมูลที่ได้ให้โอกาสผู้วิจัยได้เรียนรู้ในครั้งนี้

3.5.2 วิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นวิธีการที่ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นทัศนะของผู้ที่มีประสบการณ์ตรง ในสถานการณ์ธรรมชาติ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการบันทึกภาคสนาม ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview)

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้คำถามปลายเปิด และเป็นคำถามกึ่งโครงสร้างที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (ภาคผนวก ง) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ทหารผู้ให้ข้อมูลที่โรงพยาบาล จำนวน 6 ราย และสัมภาษณ์ทหารผู้ให้ข้อมูลที่บ้าน จำนวน 4 ราย แต่ละรายใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 45 - 60 นาที ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ทหารผู้ให้ข้อมูล 5 ราย จำนวน 1 ครั้ง การสัมภาษณ์ทหารผู้ให้ข้อมูล 4 ราย จำนวน 2 ครั้ง และสัมภาษณ์ทหารผู้ให้ข้อมูล 1 ราย จำนวน 3 ครั้ง เพื่อค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมในบางประเด็นที่ยังขาดความสมบูรณ์ ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งก่อนยุติการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสรุปความเพื่อให้ทหารผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาที่ได้ให้สัมภาษณ์

2. แนวทางการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participant observation)

ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการศึกษาครั้งนี้ กล่าวคือ ผู้วิจัยสังเกตบริบทของสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับ อุปสรรคในการดูแลภาวะแทรกซ้อนที่เท้า สังเกตพฤติกรรมการดูแลเท้าของทหารผู้ให้ข้อมูล และพฤติกรรมของบุคคลที่สนับสนุนพฤติกรรมดูแลเท้า เพื่อนำผลการสังเกตมาให้รหัสหรือนำมาวิเคราะห์ผล รวมทั้งนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาสนับสนุนกับคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลให้มีความชัดเจนมากขึ้น

3. การบันทึกภาคสนาม

ผู้วิจัยจะใช้วิธีการบันทึกภาคสนาม โดยการจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ภายหลังจากสัมภาษณ์ และการสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งในการบันทึกภาคสนามนั้น ผู้วิจัยได้บันทึกสิ่งแวดล้อม สถานที่ เหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนข้อคิดเห็นของทหารผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลส่วนนี้

ไม่มีความตีความโดยผู้วิจัย ทำให้สามารถนำข้อมูลส่วนนี้ไปใช้ร่วมกับข้อมูลส่วนอื่นในการวิเคราะห์ ภายหลัง

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยประยุกต์ตามแบบการวิเคราะห์ข้อมูลของ ศิริพร จิรวัฒนกุล (2555) ดังขั้นตอนต่อไปนี้

3.6.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บันทึกเทป มาถอดเทป แล้วพิมพ์แบบคำต่อคำ ซึ่งได้เป็นข้อมูลทั้งหมดของทหารผู้ให้ข้อมูล หลังจากนั้นผู้วิจัยอ่านทำความเข้าใจในข้อมูลที่ได้ อ่านหลาย ๆ รอบเพื่อให้เข้าใจในข้อมูล

3.6.2 ผู้วิจัยได้ทำการจัดกลุ่มคำที่เป็นข้อมูลเดียวกันให้ได้มากที่สุด และอ่านข้อมูลของทหารผู้ให้ข้อมูลทุกคนเพื่อทำความเข้าใจในภาพรวมของประสบการณ์การดูแลเท้าของทหารที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้า และใส่เลซลำดับบรรทัดข้อมูลให้สะดวกในการนำข้อมูลมาอ้างอิงข้อสรุปในผลการวิจัย

3.6.3 ผู้วิจัยทำความเข้าใจความหมายของแต่ละกลุ่มคำ อ่านแต่ละกลุ่มคำที่ค้นพบทุกคน คำต่อคำ บรรทัดต่อบรรทัด เพื่อตีความ (Interpret) โดยตีความหมายออกจากข้อมูลที่มีอยู่ แล้วให้ความหมายโดยใส่รหัส (Coding) ในแต่ละประโยค ดำเนินการซ้ำ ตามข้อ 3.6.1 - 3.6.3 สำหรับผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย

3.6.4 ผู้วิจัยนำรหัส (Coding) ที่ได้บันทึกไว้มาจัดกลุ่ม แบ่งเป็นประเด็นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยสรุปเป็นตารางความคิดรวบยอด ประกอบด้วย ประเด็นหลัก ประเด็นรอง และประเด็นย่อย ที่อยู่ภายใต้ความหมายเดียวกัน โดยแต่ละประเด็นผู้วิจัยได้เขียนอธิบายโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลประสบการณ์จริงของทหารผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลเท้า และผู้วิจัยอ้างอิงคำพูดของผู้ให้ข้อมูลเพื่อแสดงให้เห็นว่าข้อมูลนั้นเป็นความจริง สามารถตรวจสอบได้ และมีความน่าเชื่อถือของการได้มาของข้อมูลการวิจัย เมื่อข้อสรุปต่าง ๆ ตรวจสอบถูกต้องแล้วผู้วิจัยจึงเขียนเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

3.7 ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เกณฑ์ของความน่าเชื่อถือของงานวิจัยเชิงคุณภาพของ ลินคอล์น และกูบา (Lincoln & Guba. 1985) ประกอบด้วย 4 หลักเกณฑ์ คือ ความเชื่อถือได้ (Credibility) การถ่ายโอนข้อมูล (Transferability) ความสามารถในการพึ่งพา (Dependability) และการยืนยันผลการวิจัย (Conformability) ดังนี้

3.7.1 ความน่าเชื่อถือ (Credibility)

ความน่าเชื่อถือเป็นเกณฑ์การสนับสนุนการอธิบายข้อสรุป และการแปลผลของข้อมูลจากประสบการณ์ชีวิตของผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นว่าการได้มาซึ่งข้อมูล และข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล มีการระบุ และอธิบายอย่างถูกต้องซึ่งในการศึกษาประสบการณ์การดูแลเท้าของทหารที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้า ได้แสดงถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยอย่างมีขั้นตอนที่ชัดเจน ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนการได้มา และเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้มีประสบการณ์ตรง เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียด ตรวจสอบได้ ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมาย ผู้วิจัยทำการถอดเทป การสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (verbatim) ตรวจสอบความถูกต้อง และบทสัมภาษณ์ โดยการฟังเทปซ้ำ รวมถึงการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล

2. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ให้ข้อมูลทุกราย (good rapport) โดยผู้วิจัยมีคำแนะนำเวลาล่วงหน้าก่อนการสัมภาษณ์ เพื่อให้ทหารผู้ให้ข้อมูลมีความพร้อมในการสนทนา ผู้วิจัยจะเริ่มสนทนาด้วยประเด็นทั่ว ๆ ไป วิถีชีวิตความเป็นอยู่เพื่อสร้างความคุ้นเคย ใช้ภาษาที่เหมาะสมเรียบง่ายฟังแล้วเข้าใจ และใช้ท่าทางแสดงออกที่เป็นมิตร แต่ครั้งที่ทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยต้องเป็นผู้รับฟังที่ดีเพื่อให้ทหารผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น และแสดงออกได้เต็มที่ รวมทั้งถามย้ำเป็นการสะท้อนข้อมูล เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้วิจัย และทหารผู้ให้ข้อมูลตลอดการสัมภาษณ์

3. การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (member checking) เมื่อผู้วิจัยได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ทหารผู้ให้ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ให้ทหารผู้ให้ข้อมูลช่วยตรวจสอบ เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อสรุปเบื้องต้นที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้แน่ใจว่าข้อสรุปที่ได้เป็นข้อมูลที่มาจากประสบการณ์ของทหารผู้ให้ข้อมูลจริง

3.7.2 ความสามารถในการถ่ายโอน (Transferability)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เขียนวิธีการศึกษาวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงานการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้บรรยายบริบทที่ทำการศึกษ้อย่างละเอียด ชัดเจนมากพอที่ ผู้ศึกษาจะนำผลการวิจัยไปใช้กับบริบทที่มีความคล้ายคลึงกัน สำหรับการนำไปใช้ ผู้วิจัยได้บรรยายข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เป็นรายละเอียดของลักษณะทหารผู้ให้ข้อมูลได้ชัดเจน มากพอที่ผู้ศึกษาจะนำการศึกษาวิจัยไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีบริบทที่มีความคล้ายกัน

3.7.3 ความสามารถในการพึ่งพา (Dependability)

เป็นเกณฑ์การตรวจสอบต่อกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่สามารถติดตามเรื่องราวได้อย่างเข้าใจ ซึ่งในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้อธิบายให้เห็นถึงรายละเอียดของกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่าง

เป็นขั้นตอน และนำเสนอข้อมูลที่ละเอียดครบถ้วน ครอบคลุม ทำให้ผู้อ่านงานวิจัยสามารถติดตามกระบวนการในการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลได้

3.7.3 ความสามารถในการยืนยัน (Confirmability)

ความสามารถในการยืนยันจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อการวิจัยนั้นผ่านเกณฑ์ทั้ง 3 ด้านแล้ว เกณฑ์ดังกล่าวคือ ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ความสามารถในการถ่ายโอน (Transferability) และความสามารถในการพึ่งพา (Dependability) เมื่อผ่านเกณฑ์ทั้ง 3 นี้แล้วผู้วิจัยจะดำเนินการในการที่จะยืนยันข้อมูลที่นำมาให้ตรงกับความเป็นจริง โดยการตรวจสอบจากข้อมูลดิบ จากการบันทึกเทป การสัมภาษณ์ การถอดความแบบคำต่อคำ บันทึกการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ถึงความสอดคล้อง การอ้างคำพูด (Direct Quotes) ของทหารผู้ให้ข้อมูลในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ รวมถึงมีการใช้ถ้อยคำของทหารผู้ให้ข้อมูลในการให้รหัส และมีกระบวนการตรวจสอบข้อสรุป เช่น ข้อความที่สำคัญ ประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ การจัดกลุ่มคำ และการให้รหัสข้อมูล และนำรหัสกลับไปตรวจสอบกับข้อมูลดิบในบันทึกการถอดเทปสัมภาษณ์เป็นระยะ

3.8 จริยธรรมในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตระหนัก และให้ความสำคัญกับผู้ให้ข้อมูล โดยเมื่อสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ผ่าน ผู้วิจัยได้นำเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์เข้ารับการตรวจสอบจากคณะกรรมการจริยธรรมของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ได้รับการอนุญาตให้ดำเนินการวิจัย ได้ใบอนุญาตเลขที่ อ.214/2557 ลงวันที่ 6 พฤษภาคม 2556 ตามระเบียบบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยมีการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

3.8.1 ระยะเวลาการวิจัย ผู้วิจัยเสนอเค้าโครงวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และได้รับการอนุมัติให้ศึกษาวิจัยได้ โดยการอนุญาตเลขที่ อ.214/2557 ลงวันที่ 6 พฤษภาคม 2557 (ภาคผนวก ข) หลังจากได้ใบอนุญาตให้เก็บข้อมูลได้ ผู้วิจัยได้ติดต่อโรงพยาบาลค่ายพ่อขุนผาเมืองเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยได้เข้าพบผู้อำนวยการโรงพยาบาลเพื่ออธิบายรายละเอียดของการวิจัย และได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูลได้ใน ตั้งแต่วันที่ 19 พฤษภาคม 2557

3.8.2 ระยะเวลาการวิจัย ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจนกระทั่งนำเสนอผลการวิจัย โดยผู้วิจัยปฏิบัติ ดังนี้

ผู้วิจัยแนะนำตัวกับผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายว่าเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ ขอสัมภาษณ์เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสบการณ์การดูแลเท้าของทหารที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้า ตามแบบฟอร์มคำชี้แจงการพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ (ภาคผนวก ก)

ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนของการเก็บข้อมูลโดยไม่ปิดบัง พร้อมทั้งบอกให้ทราบเกี่ยวกับลักษณะการสัมภาษณ์เชิงลึก การขออนุญาต บันทึกเสียงการสนทนา ระยะเวลาที่คาดว่าจะใช้ในการสนทนา สถานที่ในการสนทนา การรักษาความลับด้วยการลบทำลายข้อมูลเมื่อสิ้นสุดการทำวิจัย การนำข้อมูลไปอภิปราย หรือพิมพ์เผยแพร่จะกระทำในภาพรวม เฉพาะในการเสนอเชิงวิชาการโดยไม่เปิดเผยชื่อ เมื่อผู้ให้ข้อมูลยินยอมเข้าร่วมการวิจัย จะดำเนินการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลด้วยวาจา และลงนามหรือพิมพ์ลายนิ้วมือนิยมนามเป็นผู้เข้าร่วมวิจัยอย่างเป็นทางการก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูล ตามแบบฟอร์มใบยินยอมให้ทำการศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ (ภาคผนวก ข)

3.8.3 หลังการวิจัย ผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ในภาพรวมเพื่อจุดมุ่งหมายในวิชาชีพเชิงวิชาการภายใต้ขอบเขตที่ได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลเท่านั้นโดยไม่เปิดเผยชื่อของผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งผู้วิจัยได้เก็บรักษาข้อมูลไว้ในสถานที่ที่มีความปลอดภัย ซึ่งบุคคลภายนอกไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้เป็นระยะเวลา 1 ปี แล้วจึงทำลายข้อมูล